

BUDAPEST GALÉRIA
1056 Budapest, Szabad sajtó út 5.

2011. január 12.
Szöllőssy

Állásfoglalás

A Tisza István Baráti Társaság kezdeményezésére és költségviselésével készül **Tisza István miniszterelnök (1903-1905, 1913-1918) emlékszobra**, amelyet Budapesten, az V. kerületi Jászai Mari téren (hrs.: 25122/4), az V. kerületi önkormányzat által rendelkezésre bocsátott helyszínrajzon megjelölt helyen kívánnak elhelyezni. A kezdeményező-költségviselő felkérésére és egyetértésével a Budapest Galéria pályázatot írt ki a szobor tervezésére, amelyre a kezdeményező döntése szerint

Blaskó János (1139 Budapest, Máglya köz 1.)
Harmath István (6500 Baja, Tulipán u. 2.)
Györfi Sándor (5300 Karcag, Petőfi Sándor u. 10/a.)
Párkányi Raab Péter (1025 Budapest, Kondor u. 5.) és
Veres Gábor (9631 Hegyfalu, Vízimalom)

szobrászművészeket hívta meg.

A pályázati kiírásban megadott határidőre a meghívott művészek benyújtották terveiket, amelyeket a Budapest Galéria szakmai bíráló bizottsága megtekintett.

A bíráló bizottság a művek értékelése előtt megállapította, hogy a benyújtott pályázatok a kiírásban pályázati feltételként megjelölt munkarészeket hiánytalanul tartalmazzák. Formai kifogás merült fel **Harmath István** pályaművével szemben, aki a figura kismintáját az előírt 1:10 lépték helyett 1:5 léptékben nyújtotta be, ezért a bíráló bizottság a tervet a szakmai bírálatból kizárta.

A bírálat során elhangzott szakértői véleményeket a jelen állásfoglalás a műleírásokat követően, szerkesztve tartalmazza.

Blaskó János a 270 cm magas, egészalakos bronz portrészobrot egy 6,8 m átmérőjű, fűrészelt süttői mészkőlappal burkolt, kör alakú architektúrára helyezi. A **Ferencz István** építész által tervezett szabálytalan törésvonallal két részre szakított, részben megdöntött architektúra, a világháború által a szakadék szélére sodródott ország sorsát szimbolizálva, a figura jelentéstartalmát egészíti ki.

A vízszintes, posztamensként is szolgáló korongszegmenszen álló figura historizáló öltözetet visel, „jobb kezében lovagló ostorával a földjére mutat, feje a híd irányába néz, tekintete kissé átnéz fölötte”. A horizontális kiterjedését illetően nagyobb korongrész, a szakadás vonalában kis távtartással, 40 cm-rel alacsonyabb síkból indulva, 10%-os lejtéssel érkezik a park füvesített térszínére. Az így feltáruuló törésfelületen ad helyet a tervező a feliratozásnak.

BUDAPEST KIÁLLÍTÓTEREM • 1056 Budapest, Szabad sajtó út 5.

Telefon: 317 1321, 317 2616, 318 8097 • Fax: 317 1001 • e-mail: galeria@budapestgaleria.hu

BUDAPEST GALÉRIA KIÁLLÍTÓHÁZA • 1056 Budapest, Lajos utca 158.

Telefon: 388 6771 • Tel./Fax: 388 6784 • e-mail: opgal@cs.hu

BUDAPEST GALÉRIA VARGA IMRE GYŰJTEMÉNYE • 1033 Budapest, Laktanya utca 7. • Telefon: 250 0274

Számlaszám: OTP Bank Rt. 11784009-15490603 • Adószám: 15490603-2-41

www.budapestgaleria.hu

A figura felfogását illetően megoszlik a szakértők véleménye. Egyetértően fogadták a tekintélyes, tiszteletet parancsoló megjelenítést, viszont félrevezetőnek tartják a polgári éthosszal is rendelkező arisztokrata, a szabadelvű politikus sematikus, archaizáló öltözetét, amelynek nehezen értelmezhető kiegészítője a lovaglóostor. A szakértők úgy vélik, hogy a figura arányrendszerének szándékos torzítására ebben a – járószinthez közeli – magasságban nincs szükség. Az építészeti és elhelyezési tervet a bizottság szellemesnek, kifejezőnek tartja. A koncepció jól segíti a szobrászi elem jelentésének érvényesülését, és erősíti a kompozíció tartalmi koherenciáját. További értéke, hogy a park kertészeti kialakítását csak a legszükségesebb mértékben érinti. A törésfelületre kerülő szöveg elhelyezésének műszaki megoldása pontosításra szorul.

Győrfi Sándor javaslata a pályázati meghívásra egy „Tisza István emlékoszlop” tervét tartalmazza, amellyel nemcsak a tragikus sorsú miniszterelnöknek, hanem az 1934-ben Budapesten felállított és 1945-ben lerombolt Tisza István-emlékműnek is emléket kíván állítani. Zala György egykori, háromszoros életnagyságú Tisza-szobrának rekonstruált, 1:1 léptékű, feketére patinázott bronz „töredékét” helyezi egy vertikálisan tagolt, fekete gránitpillére. A pillér homlokzati oldalán vörös, fehér és zöld vertikálisan betétezett gránitsávok futnak végig.

Az elhelyezési terv a meglévő vízmedence körül, részben módosított kontúrral, újraburkolt teret alakít ki, amelyhez a gyepfelületbe benyúlva csatlakoztatja a szobor 240 x 505 cm-es burkolt környezetét. A lépcsősen kiemelt térhatároló sáv és a járószint burkolatának anyaga fűrészelt gránit (Simmelrock Naturo antracit). A posztamens és a környezet kialakításának tervezője **Győrfi Balázs** építész.

A bíráló bizottság szakértői emelkedett szobrászi gesztusnak tartják a Zala-mű felidézésének gondolatát, hiszen az egykori Tisza-emlékmű meghatározó eleme volt az Országház és a Margit-híd közötti Duna-partnak. A töredék felmutatása erős jel, a személy és egykori emlékműve közös sorsára, erőszakos elpusztításukra emlékeztet. A monumentális büszt-„töredék” elegáns, méltóságteljes alkotás, a tagolt pilléren elhelyezve az eredeti egészalakos portré arányrendszerét és méretét idézi. A tradicionális előadásmód elkerülésével korszerű, egyúttal konkrét, őszinte és közérthető választ ad a konvencionálisan megfogalmazott igényre. A pályázó munkássága a garancia arra, hogy a szokatlan módon installált, remek portré, a környék szokványos figurális politikai emlékművei közül kiemelkedve, újszerű, hatásos emlékmegőrző alkotássá váljék. Ebben a kompozícióban a posztamens színes kőbetétezése dekoratív elem, nem javasolható. Tisza István nemzeti elkötelezettsége nem igényli a bizonygatást.

A környezettervben rokonszenves, hogy alkalmazkodik a tér kertészeti kialakításához és egyéb funkcióihoz, nem szerencsés azonban, hogy az újra burkolandó területrészt merev, markáns egyenesekkel jelölte ki.

Párkányi Raab Péter és alkotótársa, **Eleőd Ákos** építész, „a végzetes merénylet drámai megidézésére” vállalkozott egy kihajtogatott, átluggatott papírlapot szemlélő ötnegyedes, polgári öltözetű bronz figurának és egy felborult bronz székek egy 360x360 cm kiterjedésű, 60 cm magas posztamensre helyezésével. Álljon itt a műleírásnak a koncepcióra vonatkozó

néhány mondata: „A drámai pillanatot indirekt eszközökkel kívántuk megjeleníteni... a belső teret a korabeli szék és az intarziás parketta rajzolata érzékelteti... az agresszióra a felborult szék utal. S a lövésnyomok. A szoboralak a kezében tartott Európa-térképet tanulmányozza éppen, szemüvege fölött döbbenet felpillant. Nem kap fájdalmasan sebeihez, - a sebesülések nem is jelennek meg a szobron. A golyók a térképet lövik szét.”

Az elhelyezési terv a park jelenlegi szerkezetét alapvetően átalakítja, a szobor körül az új, 50 cm magas támfalrendszerbe illesztett padokkal tartózkodásra alkalmas helyet jelöl ki, a teljes járófelületre fakocka burkolatot ajánl. A szobor megközelítéséhez a híd lejárója felől, illetve a képviselői irodaház irányából több lehetőséget is felkínál.

A szakmai bíráló bizottság egybehangzó véleménye szerint a tervező szándéka és a bemutatott kompozíció között határozott diszkrepancia állapítható meg. A kitűnően mintázott, karakteres figura habitusa, gesztusai, szituációja és attribútumai zsánerfigurát eredményeztek, a jelenet inkább idézi egy egyszemélyes kamaradarab olvasópróbáját, mint az ország sorsára is végzetesen kiható személyes tragédiát. A részletmegoldások szimbolikája átgondolatlan, utalunk például arra, hogy ebben a történelmi jelentőségű pillanatban indokolatlan, és a szemlélő számára nem nyilvánvaló a kézben tartott, átluggatott papírlap tartalma (térképet ugyanis ebben a korban nemhogy a miniszterelnök, de senki nem nézett ilyen módon), a feldöntött szék pedig legfeljebb egy kocsmajelenet kelléke lehet, de az ábrázolt személyhez nagyon méltatlan. A tragikus sorsú miniszterelnök fő erényei: a felelősségtudat, a kitartás, az elkötelezettség ebben a kompozícióban nem tudnak megjelenni.

Veres Gábor egy kb. 180 x 160 cm alapterületű, 180 cm magas termett sziklára és az általa részben befoglalt, 70 x 70 x 180 cm méretű mészkőhasábra helyezi a 270 cm magas, önnön posztamensére fellépő bronz figurát. A hasáb egyik éle teljes magasságban jelenik meg, a hozzá tartozó két oldallap felső, szabad felületén megosztva van elhelyezve a név és az évszámok. Az emlékmű megközelítése a meglévő szökőkút és a hídfeljáró irányából a füves területbe mélyített, szabálytalan vonalvezetéssel elhelyezett, amorf mészkő burkolati elemeken lehetséges. A lépőkövek mellett a szobor környezetében „elmélkedésre, idézet megjelenítésére kialakított természetes sziklák” kerülnek elhelyezésre. Az elhelyezési és építészeti tervek, valamint az alapos állapotfelmérés, részletes környezettanulmány és hatásvizsgálat **Lóránthé Karácsony Sára** építész munkája.

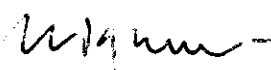
A benyújtott pályamű legfőbb erénye a rendkívül magas színvonalon előadott építészeti terv, a szobrászi koncepció azonban teljes tévedés. A figura habitusa, mozdulata, a kompozíció tartalmi tisztázatlansága nem méltó az ábrázolt személyhez. A szakmai szempontból kifogástalanul mintázott figura nem menti a kompozíciót, amely a köztéri szobrászat sematikus, konvencionális hagyományainak leginkább megkérdőjelezhető vonulatába illeszthető. Az anyaghasználat szimbolikus jelentéstartalmát sugalló, szofisztikált koncepció, és a térben bolyongásra készítő installációk abundanciája nem tudja feledtetni az invenció hiányát.

Összefoglalva: A pályázók kivétel nélkül jelentős erőfeszítést tettek a szobor beillesztésére az adott térszerkezetbe, ám az egymástól nagyon különböző javaslatok egyike sem tudott megnyugtató megoldást eredményezni. A szakmai bíráló bizottság ezért felhívja a kezdeményező figyelmét a teljes térrendezés szükségességére.

Tekintettel az ábrázolt személy történelmi jelentőségére és a helyszín adottságaira, a bíráló bizottság Györfi Sándor tervében lát leginkább lehetőséget arra, hogy Tisza Istvánnak méltó emléket állítson a nevét viselő civil szervezet Budapesten, a 21. század elején. Györfi Sándor terve összefogott, erős forma, a tragikus sorsú, nagyformátumú személyiséget valóban monumentális, elegáns, emelkedett alkotásban jeleníti meg.

A bíráló bizottság munkájában Illyés Antal és Szanyi Péter szobrász, valamint Jeney Lajos építész szakértők vettek részt. Zsigmond Attila, Szilágyi András és Matzonné Gergő Gertrúd a Budapest Galéria képviselőitében voltak jelen.

Budapest, 2011. január 14.

Zsigmond Attila
főigazgató